

Sygn. akt III PK 86/15

POSTANOWIENIE

Dnia 2 lutego 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z powództwa A. M.
przeciwko Zespołowi Szkół Ogólnokształcących nr [...] w C.
o przywrócenie do pracy,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 2 lutego 2016 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w L.
z dnia 27 lutego 2015 r., sygn. akt VII Pa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w L. wyrokiem z dnia 27 lutego 2015 r. oddalił apelację wniesioną przez powódkę A. M. od wyroku Sądu Rejonowego w C. z dnia 18 czerwca 2014 r., oddalającego jej powództwo o przywrócenie do pracy w pozwanym Zespole Szkół Ogólnokształcących nr [...] w C..

Powódka A. M. wniosła do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego z dnia 27 lutego 2015 r., zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, to jest art. 20 ust. 5c w związku z art. 20 ust. 1 pkt 2 i art. 20 ust. 7 Karty Nauczyciela, a także naruszenie przepisów postępowania, to jest art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 316 § 1 k.p.c., art. 382 k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca powołała się na występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych, które zawarła w pytaniach: a) czy warunkiem zastosowania art 20 ust. 5c w związku z art. 20 ust. 1 pkt 2 Karty Nauczyciela jest wystąpienie rzeczywistych zmian organizacyjnych, które mają bezpośredni związek z decyzją o rozwiązaniu umowy o pracę z nauczycielem, czy też samo zajście zmian organizacyjnych już daje podstawy do zastosowania tej normy? b) czy sąd ma obowiązek badać organizację pracy placówki w zakresie, w którym jest ona sprzeczna z obowiązującymi normami (w przedmiotowej sprawie dotyczącymi funkcjonowania świetlicy szkolnej) i służy ona uzasadnieniu wykazania braku podstaw do przywrócenia do pracy w związku z zajściem okoliczności, o których stanowi art. 20 ust. 7 Karty Nauczyciela?

Ponadto, skarżąca wskazała na potrzebę wykładni treści budzącego poważne wątpliwości art. 20 ust. 5c w związku z art. 20 ust. 1 pkt 2 Karty Nauczyciela w zakresie tego, czy wybór przez nauczyciela stanu nieczynnego pozbawia go prawa kwestionowania zasadności wyboru go do zwolnienia, jeżeli *de facto* wypowiedzenie umowy o pracę oznacza dokonanie przez pracodawcę wyboru nauczyciela do stanu nieczynnego.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania

skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Wypada również przypomnieć, że w przypadku powoływania się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, w uzasadnieniu wniosku (sporządzonym odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) winno zostać sformułowane zagadnienie prawne oraz przedstawione argumenty prawne, które wykażą możliwość różnorodnej oceny zawartego w nim problemu. Zgodnie ze stanowiskiem jednolicie wyrażanym w judykaturze, skarżący ma w tym zakresie obowiązek wywiedzenia i uzasadnienia występującego w sprawie problemu prawnego w sposób zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (por. pośród wielu postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, niepublikowane; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 296/11, LEX nr 1214580; z dnia 11 czerwca 2013 r., II UK 71/13, LEX nr 1331300). Oznacza to w praktyce, iż zagadnienie prawne musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1996 r., II UR 5/96, OSNAPiUS 1997 nr 3, poz. 39 i postanowienie z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, nie sprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179), 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (a zatem poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa

lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, czy też z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468).

Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na potrzebę wykładni przepisów prawa wymaga z kolei od skarżącego określenia, które przepisy wymagają wykładni Sądu Najwyższego, ze wskazaniem, na czym polegają związane z tym poważne wątpliwości, lub z przedstawieniem rozbieżności w orzecnictwie sądów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, Biuletyn SN 2002 nr 7, s. 10). Ponadto konieczne jest opisanie tych wątpliwości lub rozbieżności, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2003 r., II UK 184/03, z dnia 22 czerwca 2004 r., III UK 103/04, czy też z dnia 17 grudnia 2007 r., I PK 233/07). W przypadku powoływania się na rozbieżności w orzecnictwie konieczne jest także, choćby przykładowe, wskazanie orzeczeń, w których ten sam przepis prawa byłby odmiennie wykładany. Należy również podkreślić, iż nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) ani nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP – wkładka z 2003 r. nr 13, poz. 5).

Oceniając sformułowane przez skarżącą pytania, nazwane przez nią istotnymi zagadnieniami prawnymi, Sąd Najwyższy uznaje, że nie spełniają one wyżej określonych kryteriów przewidzianych dla tej przesłanki przedsądu. Przede wszystkim nie towarzyszy im bowiem odrębne uzasadnienie zawierające odpowiednią argumentację o charakterze jurydycznym. Co już wcześniej zostało

podniesione, wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest zaś odrębnym od podstaw zaskarżenia elementem tej skargi, w związku z czym musi być także odrębnie uzasadniony. Wymaganie wynikające z art. 398⁴ § 2 k.p.c. wiąże się bowiem wyłącznie z instytucją przesądu. W orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie podkreśla się w tym względzie, że ze względu na odmienny cel instytucji przesądu oraz jej odrębne i kwalifikowane przesłanki określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., wskazanie i uzasadnienie okoliczności, które miałyby decydować o poddaniu skargi kasacyjnej merytorycznej ocenie, nie może polegać na odwołaniu się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Za prawidłowo sporządzoną skargę kasacyjną można zatem uznać tylko taką skargę, w której oba te wymagania są spełnione oddzielnie (odrębnie) i autonomicznie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365). W ramach oceny, czy skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania, nie jest natomiast rzeczą Sądu Najwyższego doszukiwanie się w uzasadnieniu podstaw kasacyjnych argumentacji mającej wykazać istnienie zagadnienia prawnego, które miałyby istotny charakter, czy też wątpliwości dotyczących wykładni określonego przepisu, ponieważ że na tym etapie postępowania (przesąd) podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie nie podlegają jeszcze badaniu (por. pośród wielu postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 maja 2010 r., II UK 274/09, LEX nr 585794). Wynika to stąd, że na tym etapie przedmiotem badania dokonywanego przez Sąd Najwyższy jest jedynie to, czy wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej wskazuje i wykazuje choć jedną z podstaw (przesłanek) przesądu wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Podstawy kasacyjne stanowią zaś odrębny od przesłanek przesądu element skargi, w związku z czym nie zastępują one (ani ich uzasadnienie) i nie mogą zastąpić przesłanek przesądu. Innymi słowy, podstawy kasacyjne podlegają rozpoznaniu dopiero po przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania. Tymczasem, uzasadnienie ocenianej skargi kasacyjnej „zbiorczo”, co artykułuje sama skarżąca, odnosi się, zarówno do zarzutów i wniosków, jak i przesłanek przyjęcia owej skargi do rozpoznania.

Niezależnie od przedstawionych wyżej argumentów Sąd Najwyższy stwierdza, że podniesione przez skarżącą kwestie nie mogą być uznane za istotne zagadnienia prawne uzasadniające potrzebę poddania skargi kasacyjnej

merytorycznej ocenie również z tej przyczyny, że były one wielokrotnie przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego, którego stanowisko w tym względzie można uznać za utrwalone. Sąd Najwyższy zwracał zaś uwagę, że przesłanką stosowania art. 20 ust. 1 pkt 2 Karty Nauczyciela powinno być faktyczne (rzeczywiste) dokonanie zmiany organizacyjnej w szkole, powodującej zmianę planu nauczania uniemożliwiającą dalsze zatrudnianie nauczyciela w pełnym wymiarze zajęć. Czynności, na podstawie których dochodzi do takich zmian, powinny być, z kolei, zgodne z prawem (legalne), a więc dokonane w ramach obowiązującego porządku prawnego. Nie oznacza to jednak, że sąd pracy, który rozpoznaje spór między pracownikiem a pracodawcą samorządowym oparty na zmianach organizacyjnych pracodawcy, powinien oceniać we własnym zakresie, czy czynności leżące u podstaw tych zmian były zgodne z odpowiednimi przepisami i merytorycznie uzasadnione. Ocena, czy są one zgodne z prawem oraz dokonywane we właściwym trybie, należy bowiem do kognicji sądów administracyjnych i nie może być przedmiotem oceny sądu pracy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2009 r., I PK 205/08, OSNP 2010 nr 23-24, poz. 282). Z punktu widzenia zasadności powództwa o przywrócenie do pracy znaczenie ma jedynie stan faktyczny polegający na dokonaniu (w ramach obowiązującego porządku prawnego) faktycznych zmian organizacyjnych w szkole. Ewentualne nieprawidłowości w dokonywaniu tych zmian nie podlegają kontroli sądu pracy, a istotne jest tylko to, żeby takie zmiany organizacyjne w rzeczywistości miały miejsce (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2014 r., III PK 11/14, LEX nr 1652400).

W rozpoznawanej sprawie nie występuje również potrzeba wykładni art. 20 ust. 5c w związku z art. 20 ust. 1 pkt 2 Karty Nauczyciela w zakresie tego, czy wybór przez nauczyciela stanu nieczynnego pozbawia go prawa kwestionowania zasadności wyboru go do zwolnienia. W powołanej trafnie przez Sąd drugiej instancji uchwale z dnia 18 września 2014 r., III PZP 3/14 (OSNP 2015 nr 2, poz. 18), a także w wyroku z dnia 27 listopada 2014 r. III PK 39/14 (LEX nr 1777930), Sąd Najwyższy wyjaśnił bowiem, że zwalniany nauczyciel może na drodze sądowej kwestionować albo wypowiedzenie nauczycielskiego stosunku pracy, co wymaga złożenia odwołania do sądu pracy w terminie 7 dni od

dokonanego wypowiedzenia (art. 264 § 1 k.p. w związku z art. 91c Karty Nauczyciela), albo podważać wygaśnięcie tego stosunku pracy w terminie 14 dni od tego sposobu ustania (wygaśnięcia) stosunku pracy, licząc od upływu sześciomiesięcznego okresu pozostawania w stanie nieczynnym stosunek pracy (art. 264 § 2 k.p. w związku z art. 91c Karty Nauczyciela; por. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 kwietnia 2000 r., I PKN 607/99, OSNP 2001 nr 19, poz. 581). Terminy sądowego zaskarżania decyzji o wypowiedzeniu nauczycielskiego stosunku pracy ze skutkiem na koniec roku szkolnego albo o jego wygaśnięciu z upływem sześciomiesięcznego okresu pozostawania w stanie nieczynnym nie przypadają w tym samym czasie (momencie), a zatem już tylko z tej przyczyny roszczenia kontestujące dokonane wypowiedzenie nauczycielskiego stosunku pracy nie mają natury alternatywnej wobec roszczeń podważających wygaśnięcie w późniejszym terminie tego stosunku pracy. Różnią się także podstawy prawne dochodzenia wymienionych roszczeń. I tak podstawę prawną roszczeń związanych z wypowiedzeniem nauczycielskiego stosunku pracy (o orzeczenie bezskuteczności dokonanego wypowiedzenia lub o przywrócenie do pracy) stanowi art. 45 k.p. w związku z art. 91c Karty Nauczyciela. Natomiast roszczenie o przywrócenie do pracy na poprzednich warunkach albo o odszkodowanie (a niekiedy o dopuszczenie do pracy lub przywrócenie dotychczasowych warunków pracy, jeśli nauczycielski stosunek pracy jeszcze trwa, por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 17 kwietnia 1997 r., I PKN 110/97, OSNP 1998 nr 7, poz. 205 i z dnia 20 czerwca 2001 r., I PKN 476/00, OSNP 2003 nr 10, poz. 240) w razie niezgodnego z prawem wygaśnięcia nauczycielskiego stosunku pracy wnosi się na podstawie art. 56 § 1 k.p. w związku z art. 67 k.p. i w związku z art. 91c Karty Nauczyciela (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 17 kwietnia 1997 r., I PKN 110/97, OSNAPiUS 1998 nr 7, poz. 205 i z dnia 20 czerwca 2001 r., I PKN 476/00, OSNP 2003 nr 10, poz. 240). Takie okoliczności wykluczają alternatywną naturę prawną roszczeń przysługujących w razie wypowiedzenia nauczycielskiego stosunku pracy w stosunku do roszczeń związanych z jego wygaśnięciem z upływem sześciomiesięcznego okresu pozostawania nauczyciela na jego wniosek w stanie nieczynnym (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2011 r., I PK 33/11, OSNP 2012 nr 21-22, poz. 261).

Sąd Najwyższy w powołanej uchwale z dnia 18 września 2014 r., III PZP 3/14 podkreślił również, że roszczenie wywodzone z niezgodnego z prawem lub nieuzasadnionego wypowiedzenia nauczycielskiego stosunku pracy nie zbiega się w czasie z roszczeniem z tytułu innego sposobu ustania (wygaśnięcia) tego stosunku pracy, które nie stanowi „kontynuacji” roszczenia związanego z wypowiedzeniem nauczycielskiego stosunku pracy ani nie może być postrzegane jako czasowo-przyczynowa „konwersja” roszczeń z tytułu wypowiedzenia nauczycielskiego stosunku pracy. Nauczyciel, któremu wypowiedziano nauczycielski stosunek pracy, ma 30 dni na złożenie świadomego, a zatem także przemyślanego nie tylko pod względem wyłącznie korzyści, ale także skutków prawnych, składanego na piśmie wniosku o przeniesienie w stan nieczynny. Złożenie takiego wniosku obliguje dyrektora szkoły do przeniesienia nauczyciela w stan nieczynny i sprawia, że bezskuteczne staje się wcześniej dokonane wypowiedzenie, a nauczycielski stosunek pracy trwa nadal po okresie ubezskutecznionego wypowiedzenia, które nie rozwiązuje wypowiedzianego stosunku pracy, aż do jego wygaśnięcia z upływem sześciomiesięcznego okresu pozostawania w stanie nieczynnym. W konsekwencji bezpodstawne lub zbędne staje się orzekanie w przedmiocie wniesionego odwołania od dokonanego wypowiedzenia, które stało się bezskuteczne z mocy art. 20 ust. 5c Karty Nauczyciela. Sąd pracy nie może bowiem orzec o bezskuteczności wypowiedzenia, które stało się bezskuteczne wskutek przeniesienia nauczyciela na jego pisemny wniosek w stan nieczynny, ani o przywróceniu do pracy w stosunku pracy, którego bezskuteczne wypowiedzenie nie rozwiązało, wobec złożenia przez nauczyciela pisemnego wniosku o przeniesienie w stan nieczynny. Prawna bezskuteczność dokonanego wypowiedzenia wywołuje jego „upadłość” wskutek złożenia przez nauczyciela pisemnego wniosku o przeniesienie w stan nieczynny, co wyklucza („unicestwia”) rozwiązanie nauczycielskiego stosunku pracy za wypowiedzeniem z końcem danego roku szkolnego. W razie podtrzymywania roszczeń z tytułu prawnie bezskutecznego wypowiedzenia nauczycielskiego stosunku pracy sąd pracy powinien więc ustalić, czy nauczyciel skutecznie uchylił się od skutków prawnych swojego wniosku o przeniesienie go w stan nieczynny i świadomie zrezygnował z uprawnień związanych z tą instytucją prawną. Nie ma

przeszkód prawnych, aby nauczyciel uchylił się od skutków własnego oświadczenia woli zawartego we wniosku przeniesienie w stan nieczynny, jeżeli złożył pracodawcy taki wniosek pod wpływem wad prawnych tego oświadczenia woli wywołanych przez pracodawcę (art. 82-88 k.c. w związku z art. 300 k.p.). Tylko w takim przypadku może jednak rozpoznać „pierwotne” roszczenia o uznanie za niezgodne z prawem lub nieuzasadnione wypowiedzenie nauczycielskiego stosunku pracy. Natomiast, jeżeli nauczyciel nie uchylił się od skutków prawnych oświadczenia woli zawartego w pisemnym wniosku o przeniesienie w stan nieczynny, to sąd pracy nie powinien orzekać w przedmiocie już bezskutecznego z mocy samego prawa wypowiedzenia ani o przywróceniu do pracy w ramach wypowiedzianego stosunku pracy, którego bezskuteczne wypowiedzenie nie rozwiązało.

Nawet pobieżna lektura pisemnych motywów zaskarżonego wyroku jednoznacznie wskazuje, że Sąd drugiej instancji w pełni respektował wyżej przytoczone poglądy judykatury, a nawet uczynił je podstawą do dokonania własnej oceny prawnej. Jak wynika z ustaleń faktycznych tego Sądu, które wiążą Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), skarżąca nie uchyliła się również od oświadczenia woli zawartego w pisemnym wniosku o przeniesienie jej w stan nieczynny.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy uznał, iż skarżąca nie wykazała potrzeby rozpoznania jej skargi kasacyjnej. Dlatego, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji.